

DISPOSICIONS**DEPARTAMENT DE CULTURA****ACORD GOV/179/2019, de 3 de desembre, pel qual es declara Bé Cultural d'Interès Nacional, en la categoria de zona arqueològica, la ciutat romana d'Aeso, a Isona i Conca Dellà (Pallars Jussà).**

Per la Resolució CLT/2344/2018, de 5 d'octubre (DOGC núm. 7727, de 16.10.2018), es va incoar expedient de declaració de Bé Cultural d'Interès Nacional, en la categoria de zona arqueològica, a favor de la ciutat romana d'Aeso, a Isona i Conca Dellà (Pallars Jussà).

S'han complert tots els tràmits preceptius en la instrucció d'aquest expedient d'acord amb el que estableixen els articles 8 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català.

A l'expedient hi consten els informes favorables del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català i de l'Institut d'Estudis Catalans.

Durant la tramitació de l'expedient s'ha presentat una al·legació, que ha estat analitzada degudament i contestada per la Direcció General del Patrimoni Cultural.

Per tot això, a proposta de la consellera de Cultura, el Govern

Acorda:

—1 Declarar Bé Cultural d'Interès Nacional, en la categoria de zona arqueològica, la ciutat romana d'Aeso, a Isona i Conca Dellà, segons la descripció, la justificació i l'emplaçament que consten a l'annex 1 d'aquest Acord. La delimitació de la zona arqueològica es detalla a l'annex 2 i es grafia en el plànol que es publica juntament amb aquest Acord.

—2 Determinar com a criteri bàsic que, amb caràcter específic, han de regir les intervencions a la zona arqueològica declarada, la necessitat d'autorització prèvia del Departament de Cultura per a les actuacions següents:

- a) Remocions i excavacions del terreny per a qualsevol tipus d'actuacions que afectin el subsol.
- b) Anivellaments del terreny.
- c) Reparcel·lacions de finques.
- d) Arranjaments de camins i vials, i obertura d'altres de nous.
- e) Plantada i arrencada d'arbres.
- f) Canvi de conreu que pugui alterar el subsol.
- g) Enderrocs d'edificis.

—3 Publicar íntegrament al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* i al *Boletín Oficial del Estado* aquest Acord, de conformitat amb el que preveu l'article 12 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, i notificar-ho a les persones interessades i a l'ajuntament del municipi on radica el bé.

Contra aquest Acord, que exhaureix la via administrativa, es pot interposar recurs potestatiu de reposició davant del Govern de la Generalitat de Catalunya en el termini d'un mes, o bé recurs contenciós administratiu davant del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en el termini de dos mesos, a comptar, en tots dos

CVE-DOGC-A-19337109-2019

casos, de la publicació al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* o de la notificació corresponent.

Barcelona, 3 de desembre de 2019

Víctor Cullell i Comellas

Secretari del Govern

Annex 1

Descripció, justificació i emplaçament

La ciutat romana d'Aeso és en realitat un conjunt de jaciments arqueològics que formarien el centre urbà de la ciutat. La documentació arqueològica i històrica permet afirmar que l'Aeso romana, que apareix a les fonts clàssiques, estaria situada en el subsol de l'actual vila d'Isona, a la comarca del Pallars Jussà. En aquest emplaçament ja existia, segons les fonts clàssiques, un establiment lacetà, l'*Eso* ibèrica.

La ciutat romana d'Aeso es funda entre l'any 100 i el 80 aC, en ple context de consolidació de la presència romana a la península Ibèrica. Es tracta d'una fundació amb un clar objectiu militar de control del territori, en una ubicació molt estratègica i en un indret privilegiat que dona accés al Pirineu. Aquesta primera ciutat romana tindrà un caràcter estipendiari, és a dir, la imposició tributària cap a les poblacions indígenes, a través del *stipendium*, i el manteniment d'un contingent militar.

Aquesta localització privilegiada ho serà al llarg de totes les èpoques, però en destaca el període andalusí i de la Guerra Civil espanyola.

La ciutat d'Aeso es funda amb tots els cànons romans, de la mateixa manera que les ciutats coetànies costaneres com *Tarraco*, *Baetulo*, *Iluro*, etc., i es converteix en un element estabilitzador i organitzador del territori. D'aquestes característiques destaca el seu urbanisme, que ha quedat fossilitzat a la trama de carrers actual, la *forma urbis*, que identifica clarament, en alguns punts, el sistema defensiu i la localització del *cardo* i *decumanus maximus*.

L'existència d'Aeso és similar a la d'altres ciutats romanes, amb un moment fundacional al segle i aC, un moment d'esplendor entre els segles i i ii dC i una crisi i un abandonament progressiu a partir del segle iii i fins al segle v dC.

Del moment fundacional es conserven fragments de la muralla, entre els quals en destaca un tram de més de 60 metres. Al segle i dC (durant el mandat de l'emperador Vespesià) la ciutat viurà el seu moment àlgid, ja que varia la personalitat jurídica d'Aeso en esdevenir *municipium* romà. Aquest moment d'esplendor (fins al segle ii dC) i de creixement econòmic es veu reflectit en l'arqueologia. D'aquesta època són les *domus* o cases a l'interior de la muralla (*Domus dels Antonii*, Cal Serret o la casa de l'hort del Fideuer), identificades durant les intervencions arqueològiques, i la presència d'un barri artesà o productiu fora de la muralla. També d'aquest moment destaca el corpus epigràfic, un dels més importants de la Catalunya no litoral. A dia d'avui disposa de 41 elements que posen en relleu la importància del centre urbà, especialment durant el segle ii dC, moment en què els ciutadans d'Aeso ascendeixen en els escalafons socials romans. A finals del segle iii i principi del segle iv dC la ciutat pateix una forta davallada i queda reduïda a la part més elevada (posterior clos medieval). La documentació arqueològica sembla que confirma que es va mantenir d'aquesta manera fins a finals del segle iv o inici del segle v dC. D'aquest moment seria la Torreta, identificada en el tram oest de la muralla romana republicana.

Aeso és un excel·lent exemple de romanitat a l'interior de Catalunya i així ho demostren el fet que és la segona ciutat romana més septentrional de l'àmbit català i la gran quantitat d'hàbitats rurals que l'envoltaven en el seu *ager*.

Amb la creació d'aquest assentament a començaments del segle i aC, i amb la fundació d'altres ciutats romanes, es conclou en bona part la configuració definitiva de l'organització del territori català en època romana.

Aeso és una de les ciutats romanes més desconegudes i una de les que, per la seva posició estratègica, ha

CVE-DOGC-A-19337109-2019

patit més alteracions, motiu pel qual es considera que ha de ser objecte de protecció. Algunes de les ciutats romanes de Catalunya ja gaudeixen de la protecció com a BCIN, però es considera que totes han de gaudir de la mateixa categoria, per la importància històrica i pel valor urbanitzador i estructurador que tenen de l'espai, antecedent real del que avui són les nostres ciutats i els seus territoris propers.

La ciutat romana d'Aeso comprèn la zona situada sota l'actual nucli urbà d'Isona, l'àrea del sud de la vila, a la zona dels horts, i l'espai del raval, situat a la zona nord del casc antic.

La zona actual del casc antic de la vila d'Isona és on es localitza la ciutat romana emmurallada, del període republicà (segle i aC). D'aquesta zona se'n coneixen els límits amb força precisió gràcies a la fossilització en trama urbana, a l'alçada de l'església parroquial i a la conservació d'alguns trams de la muralla que l'encerclava al sud i a l'oest que, afegit a altres indicis urbans, permet projectar una planta precisa.

Seguidament, la ciutat creix cap al sud a l'actual zona dels horts, on destaca la identificació d'un barri artesanal del període alt imperial. El seu límit est sobrepassa la zona dels accessos de la carretera C-1412b. Aquesta àrea mostra la ciutat romana en la seva màxima extensió per l'extrem sud.

Per últim, a l'espai del raval, que va més enllà de la trama fossilitzada de l'església, des de la plaça del Raval i fins al carrer de Sant Joan, es pressuposa un creixement urbà com el del barri artesanal del sud. Aquesta zona es localitza en un indret planer i proper a la necròpolis de la plaça de la Font i a una de les vies d'accés a la ciutat, l'actual carretera C-1412bz. Aquestes característiques físiques i properes al nucli urbà fan entendre que el patró del barri sud es podria repetir a l'extrem oposat, raó per la qual es protegeix aquesta àrea.

Annex 2

Descripció de la delimitació

La línia que defineix el perímetre de l'àrea protegida del Bé Cultural d'Interès Nacional, zona arqueològica, respon a criteris científics i patrimonials i preveu l'extensió potencial del jaciment.

El jaciment de la ciutat romana d'Aeso es troba sota el casc antic de l'actual poble d'Isona i també, en part, sota els horts de la zona sud del nucli urbà de la vila. La superfície total de la delimitació és de 123.099 m² (12,3 ha) entre la zona del casc antic, el raval i els horts i camps.

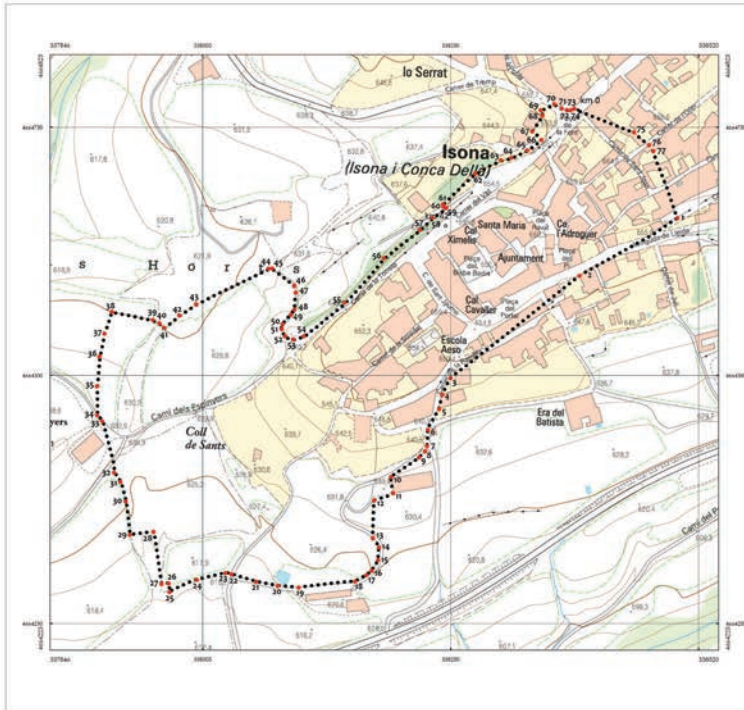
Les coordenades UTM (ETRS89) central de la zona arqueològica delimitada (plaça del Bisbe Badia) són: x-338.270; y-4.664.608.

(Vegeu la imatge al final del document)

[PInolcat-Horiz.pdf](#)

(19.337.109)

CVE-DOGC-A-19337109-2019



Índex	UTM X	UTM Y	Índex	UTM X	UTM Y
1	338479	4664658	40	337956	4664552
2	338380	4664660	41	337961	4664548
3	338250	4664497	42	337976	4664560
4	338242	4664480	43	337993	4664572
5	338238	4664465	44	338006	4664607
6	338227	4664445	45	338070	4664607
7	338226	4664428	46	338092	4664590
8	338224	4664423	47	338094	4664583
9	338218	4664417	48	338092	4664566
10	338190	4664297	49	338089	4664561
11	338192	4664381	50	338080	4664551
12	338173	4664374	51	338080	4664546
13	338171	4664356	52	338065	4664539
14	338178	4664326	53	338091	4664536
15	338177	4664314	54	338102	4664539
16	338170	4664303	55	338143	4664573
17	338165	4664298	56	338182	4664618
18	338153	4664292	57	338219	4664646
19	338097	4664286	58	338222	4664658
20	338076	4664288	59	338246	4664669
21	338054	4664292	60	338243	4664670
22	338029	4664200	61	338242	4664672
23	338023	4664301	62	338274	4664703
24	337994	4664294	63	338301	4664716
25	337967	4664281	64	338311	4664719
26	337965	4664290	65	338327	4664726
27	337958	4664289	66	338341	4664737
28	337950	4664342	67	338332	4664746
29	337927	4664339	68	338342	4664762
30	337922	4664373	69	338341	4664767
31	337917	4664392	70	338354	4664773
32	337911	4664402	71	338362	4664768
33	337899	4664454	72	338367	4664767
34	337893	4664460	73	338371	4664767
35	337893	4664489	74	338374	4664768
36	337896	4664519	75	338435	4664745
37	337901	4664542	76	338450	4664722
38	337908	4664554	77	338454	4664726
39	337950	4664556			

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei d'Arqueologia i Paleontologia

Municipi: Isona i Conca Dellà
Comarca: Pallars Jussà

Legenda

- Delimitació de BCIN
- Identificador de coordenades

BCIN
Zona Arqueològica
Ciutat romana d'Aeso

Topogràfic 1:3
escala: 1:2500

0 25 50 75 100 metres
desembre de 2017

Cartografia de Referència i delimitació Topogràfica i Geològica de Catalunya
Institut de Cartografia i Geoinformàtica (ICG-IGP)